

LO GERONÉS

SETMANARI PORTA-VEU DEL "CENTRE CATALANISTA DE GERONA Y SA COMARCA,"

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

Gerona	1 pesseta trimestre
Fora	1'25 id. id.
Estranger	1'50 id. id.
Un número 10 cèntims	

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

CORT-REAL 7-1.º

ANUNCIS Y COMUNICATS

Preus convencionals

De tots los llibres, folletos, etc., que s' remetin a la Redacció, se 'n donará compte en lo Setmanari

Any 4.º

Diumenge 3 de Janer de 1897

Núm. 142

SECCIÓ GENERAL

LO MEETING DE DIUMENGE

Plé de gom a gom estava 'l Teatre Principal diumenge passat a la tarde, de gent desitjosa de sentir es declaracions que feria lo senyor Salmeron, ex-president de la República espanyola, gefe de la fracció republicana centralista y, per lo mateix, persona caracterisada en la política del pays.

Aquest no defraudá les esperances dels que havían á escoltarlo ab lo convenciment de que, més que unió dels republicans, parlaria dels grossos concèptes en que s' troba la nació, y tampoch les defraudá lo sentit de parlar molt y dir poca cosa, sino que ab paraula correcte y fácil, sense acudir en general á recursos oratoris, féu un discurs nutritiu, dirigit més al cercle que al cor dels oyents, procurant persuadir-los de la justesa de lo que deya; lo que en gran part auria conseguit si no s' hagués mostrat en algunes ocasions més com á home de partit y com á sectari que com á fondo pensador y polítich d' alta volada.

Una salutació á Gerona li doná peu pera parlar de la guerra de la Independencia y de la conducta indigna llavors observada per Fernando VII, y per' apoiarhi la tésis de que la monarquia es la responsable de les desgracies de la patria en tot lo present segle. Digué que l' objecte principal del meeting y dels altres meetings que 'l seguirian, era dir al pays y al govern lo que se li hauria d' haver dit desde les Corts aquestes fossin la expressió de la voluntat y dels sentiments del poble. Doná la culpa de la guerra de Cuba als partits monárquichs per no haver concedit llibertats a les colonies. Atribuí son increment á no haver enviat tot seguit los reforços necessaris per por de que pogués ressentirsen la monarquia, citant com probació unes paraules dites per En Martínez Campos en lo Senat á son retorn de la Illa. Censurá lo Govern y á la Corona, perque sense cap dret havia exat d' aplicar una llei votada en Corts, donchs que lley de reformes s' havia d' haver implantat tot seguit á Puerto Rico y si l' estat de guerra de Cuba havia permés al govern ferhi eleccions generals de diputats (de la manera que tothom sap), també li permetia aplicarhi les reformes, ab lo qual s' hauria donat als cubans una prova dels sentiments expansius de la metròpoli y s' hauria quebrantat la insurrecció. De tots modos, continúa, aquestes y encara més amples s' aurán de donar si s' vol que s' acabi la guerra, donchs aquesta com totes les guerres civils no pot tenir altre terme que una transacció ó un conveni, ja que ab la forsa de les armes no s' acaba ni s' acabarà. En aquest sentit comensa á pronunciar-se la opinió de les concessions son ja la bandera d' alguns prohoms lustres de l' anomenat partit liberal (altre designació, següent, no li correspon) y del otorgament d' un govern propi, es á dir, la *autonomia*, ha parlat també lo gefe del Govern.

Es de doldre, digué, lo temps que s' ha perdut, y més encara lo que ha costat á Espanya de milers de vides de milions de duros, comproment son pervindre monómich; puig en la actualitat, pel increment que téprés la insurrecció y per la actitud dels Estats Units, tot lo que s' fassi se considerarà com á fruyt de imposicions de la forsa y no será agraht, y la pau que s' obtinga será una pau sense honra y sense profit. Condempná resoltament la conducta dels que tracen d' exaltar y semoure les passions del poble ab pretext de patriotisme, y l' invitá á reflexionar seriament sobre les conseqüencies que la guerra li porta y les que li portaria una guerra ab los Estats Units, nació que 'ns quadruplica en població y 'ns centuplica en forsa.

Acusá al govern d' imprevisor, dihent que no li cauhen les arrogancies que mostra contra 'ls Estats Units, quan en assumptos en que la justicia no era dubtosa se humiliá y cedí á les seves reclamacions,

pagant la indemnisació Mora, pensantse captar a través la seva futura benevolencia.

Digué que l' adveniment de la República era la pau, y que la República s' imposava, donchs ab la autonomia de que gosarien les colonies la guerra necessariamente decauria y 'ls més intransigents no tindrian altre remey que ceder. La colonisació, avuy, no té rahó d' esser més que de dos maneres; ó bé significant un gran esperit d' abnegació y de sacrifici en favor de la extensió dels ideals de la humanitat y del progrés, ó bé portant un profit á la metròpoli.

L' herencia de la Monarquia será pera la República ben trista: un pays desagnat y arruinat. Los cent vint milions que autorisaren les Corts anteriors son ja gastats y, del últim empréstit de quatre cents milions de duros ja quasi res ne queda, encara que 'ls ministerials afirmen qu' allargarán fins arribar á Mars. Y 'l pressuposit de Cuba, antes de la guerra, era de vint y cinch milions de duros y se tancava ab déficit. ¿D' ahont sortirán los vint milions més que representan los interessos de lo que la guerra s' ha menjat ja fins ara?

Reflexioni 'l poble, prosseguí, sobre tot axó y vegi si es pot continuar d' aquesta manera. Jo no soch partidari de la revolució, més, la crech exacrable si no té altre objecte que 'l benefici d' un partit; pero si l' exigeix l' interés de la patria llavors la revolució es sana.

Respecte á la insurrecció de Filipines, digué, ningú 'n sab res. Lo Govern amaga 'l perquè d' ella y lo que allí passa, com amaga també molt de lo que passa á Cuba, pero 'l pays te dret á saberho y en cap nació governada representativament aquesta conducta s' hauria consentit. Lo que hi ha es que la insurrecció es grave, que exigeix també molts homes y molts diners y que tampoch s' acaba. Fundantse, sense cap més rahó, en que 'ls frares han tingut desde segles lo predomini en aquelles illes, á n' ells doná la culpa de la guerra y declará que no s' podia tolerar continués dominant allí l' imperi de la teocracia, indicant lo perill de que més ó menos tart lo Japó ó qualsevol altre potencia obri respecte dels filipins com ara obran los Estats Units respecte dels cubans. Y aquí lligá altre vegala los interessos monárquichs ab lo predomini dels frares.

Acabá lo senyor Salmeron insistint sobre la gravetat de les circumstancies y la necessitat de la unió dels republicans pera les contingencies del pervindre, declarant que si l' interés de la patria feya necessaria la formació d' un govern nacional, los republicans l' apoyarian, pero sense monarquia.

Aquestes son les idees que més nos cridaren la atenció del discurs del senyor Salmeron. Es molt possible que 'ns haguém oblidat d' alguns conceptes y que altres los haguessem entés malament, donchs escribim de memoria.

Ni l' espay de que disposém, ni les circumstancies, nos permeten parlarne ab la llibertat y ab la extensió que seria menester. De tots modos, prescindint de detalls ab los quins estém conformes y que hem sostingut en aquestes matexes planes, no podém admetre com á verdadera ni com á probada la tésis fundamental del discurs.

Lo fet de que 'ls governs d' Espanya hagen sigut monárquichs en quasi tot lo que va de segle, no porta la conseqüencia de que la Monarquia sia la culpable de la insurrecció de Cuba; com lo de que haguesen sigut republicans, no portaria la conseqüencia de que 'n fos culpable la República. La culpa de la guerra no la tenen les formes de govern, la tenen los principis aplicats á les colonies pel governants. Y en lo capital d' aquestos principis, exceptuats los federals y 'ls regionalistas, tots los altres partits espanyols desde 'ls carlins als republicans més radicals han estat fins avuy d' acort. Cap d' ells regonexia en les colonies la seva personalitat natural y política ni 'ls drets que de la matexa se 'n desprenen, cap d' ells havia proclamat la facultat que tenen de governarse á

si matexes, cap d' ells tenia en son programa la *autonomia* de les colonies. Los més lliberals, no passaven de considerarles com una part del territori espanyol, com á provincies subjectes al govern central y que devían esser governades ab les mateixes lleys que les altres provincies de la nació. Es á dir, la lògica dels principis les portava á la assimilació; precisament tot lo contrari de la *autonomia*, del govern propi. Axis s' explica perfectament que quan la insurrecció anterior, aquesta no cessés ni mimvés ab l' adveniment de la República, ni ab les lleys més ó menos assimiladores que allí s' implantaren. El concepte de llibertat que tenen les colonies es molt diferent del concepte que 'n tenen los partits que á Espanya s' anomenan lliberals, sien republicans ó monárquichs. Aquestos no atenen en l' Estat, més que, al poder y al individuó: totes les altres associacions ó agrupacions naturals, quan les respectan, les convertexen merament en rodes de la máquina administrativa. ¿Se contentarian may les colonies ab esser una roda de la administració, per més drets que s' donguessen al individuó?

Pel mateix estil tampoch se pot admetre que 'ls frares tingan la culpa de la insurrecció de Filipines pel sol fet d' haverhi exercit durant molt de temps influencia preponderant, y en aquest punt si que 'l senyor Salmeron se mostrá inferior á lo que de son talent y de son saber devía esperar-se. Pero adhuc admetent qu' una part de la culpa fos dels frares ¿es que les Filipines no dependeixen del govern espanyol? ¿es que pertanyia als frares obrar allí com los acomodés y son ells responsables dels actes y omissions del govern? «Ab tants d' anys, deya 'l senyor Salmeron, los frares no han estat bons pera ensenyar la llengua castellana á n' aquells tagalos». Lo que 'l senyor Salmeron s' hauria de preguntar es, de qué 'ls hi hauria servit lo saberla, á menys que fos pera enténdres ab los empleats que hi enviava la metròpoli. Y prou de Filipines, ja que poch fou també lo que en parlá.

Després de lo indicat, no hi ha perque dir que lo que 'ns sorprengué més del discurs del senyor Salmeron foren les repetides declaracions de partidari de la *autonomia* de les colonies que feu, si no entenguerem malament no sols en nom propi sino en nom dels republicans. Axó suposa una abdicació ó un cambi de principis, á lo menos per lo que respecte al règimen colonial, y, si fos degut al convenciment y no á la imposició ó á la forsa de les circumstancies, nos donaria dret á esperar la extensió d' aquest cambi al règimen de la Península. Ab tot, no 'n creyém res: ho impideixen la tradició d' escola y moltes altres coses, sobre tot avuy que hi ha republicans que clamen cada die fins per una República *pretoriana*.

J. B. y S.

L' Euskera en les escoles

Gracies á Deu ha vingut lo cas de donar á la nostra Diputació un vot de gracies, per haverse ocupat en la seva última sessió de quelcom profitós pera 'ls interessos morals del pays.

Lo diputat senyor Amézola, al tractarse de la creació de noves escoles rurals, proposá que com á condició indispensable s' exigexi 'l conexement de l' idioma euskar al mestres qu' hagin de regentarles.

Lo senyor Mata, després d' adherirse al pensament del senyor Amézola, recordá que la Diputació de Guipuzcoa havia tramés fá algun temps una comunicació demanant lo seu concurs á la de Vizcaya pera un projecte inspirat en idéntich propósit, y proposava dit senyor diputat que s' dongués informe favorable com l' havia meregut de les altres Diputacions germanes.

La justicia de la proposició no pot esser més manifesta.

¿No s' ensenya á noys vascongats, que quasi be tots desconexen l' idioma castellá? Donchs lo medi oral adequat al fi deu esser lo vascongat.

¿No paguém religiosament als mestres? ¿Donch

perquè no hem d'exigir-los les condicions indispensables per a'ls mellors y més prompts resultats de la ensenyansa?

Se topa ab una gran dificultat y es l'esperit que sembla regir les accions de qui 'ns governa, en tot lo que á nosaltres se refereix. Deuen desaparèixer odioses diferències entre 'ls pobles; destruhim donchs la més característica y la proba més plena de son diferent origen, font de son dret. Fém que desaparegui la seva llengua, tancantla ara en les quatre parets del domicili, pera desterrarla de la vida oficial y pública, fém qu'aprenghin en castellá pera que en castellá pensin, principi trascendental qu'ha de portarnos la seva desaparició de fet fins de la mateixa llar; de conformitat á quines idees nos porten de no se quines fábriques, mestres novells aquí, als quins han exigit les qualitats morals é intellectuals que 'ls hi ha passat pel magí, pera que jestá clar! los paguém nosaltres, los interessats, puig es de justicia que venint á desanar (A) á la nostre joventut, los hi paguém tant desinteressada y piadosa obra.

No sabem quin es l'alcanç de la proposició dels dits senyors diputats.

Si la proposició 's reduheix á exigir la possessió del euskera, nos sembla bon xich deficient.

Altre cosa seria si s'exigís que fos vascongat lo qui 'l posseís, perque tenim entés que en aquells temps en que pera tenir cura d'ánimes s'exigia als sacerdots de les ante-iglesies l'euskera, ne tenian prou pera acreditar la tal possessió ab un senzill certificat expedit per un mestre de la llengua y resultava, y tenim en carterá algun qu'altre cas práctic, que l'aspirant al càrrech, comensava dos ó tres mesos avans á donar lliçons d'euskera, pera obtenir la plassa després d'acreditar de la manera dita la possessió del matex, y predicar, una vegada obtinguts sos desitjos, en castellá, únich idioma que dominava.

Lo mateix podria succehir en l'assumpto que 'ns ocupa. Per axó creyém que s'hauria d'exigir que 'ls mestres fossin vascongats, donchs es evident que 'l que no ho sia, es difícil que possehesca la nostra llengua, puig aquesta no s'apren de cop y volta.

Además que l'objecte no es solzament poder exigir dels mestres la possessió de l'euskera pera que aquest se comuniqui mellor ab sos dexebles, sino principalment pera que s'hi comuniqui fentlo entendre, conservant l'esperit de les tradicions vascongadas y 'l principi radical de nostra historia y de tot lo que en general interressi pera la marxa de nostre poble.

De la maléfica influencia d'aquesta escola exótica, naxen en la seva quasi totalitat exos espectacles qu'una ánima vascongada no pot menos de sentir. Hi ha pobles á Vizcaya ahont sense haverhi arribat encara la influencia extranya, parlan lo castellá fins en les converses corrents de plasses y tabernes.

Avuy no te forsa per altre part aquell especió argument de que la escola deu ensenyar lo castellá perque aquest es necessari pera la vida práctic, donchs hi ha al present, desgraciadament, altres moltes vies per les quines se pot apendre.

Per a la conservació del vasch y fins pera sa regeneració la trona y 'ls iglesies poden constituhir un gran recurs. La missió del sacerdot vascongat, missió de custodia, de moralitat y de propaganda, té en l'idioma lo medi adequat pera conseguir aquest desitjable fi, perquè 'l vasch ha sigut y es l'única barrera qu'han trobat les males idees y 'ls sentiments malignes pera ficarse en lo nostre terror, ab tanta facilitat y ab tanta energia com en altres payssos, per manera que pot dirse ab probabilitat de no errar, que la moralitat dels pobles vascongats está en relació directa ab la perfecció de son euskera.

Creyém donchs que al aconsellar l'us freqüent de nostre idioma patri desde la trona, podria constituhir un veritable medi pera que no s'oblidés tant sa parla.

Axó ho hem dit sols accidentalment.

En quant á la questió motiu d'aquestes ratlles, nos basta dir que si molt s'hauria d'esperar de les nostres classes directores, molt també cal que treballin en contra aquells qu'están interessats en la nostre desaparició.

Axís es que neutralisant les odioses mires d'aquestos los desitjos patriótics d'aquells, lo probable será quedarnos com avans, ab lo consol d'haver portat á la empresa una idea salvadora.

Y sino, lo temps per testimoni.

(De l'Euskalduna de Bilbao.)

(1) Alguns motejan d'ases als fills d'Euskalerrria perque pensan en euskar y no saben pensar en castellá, sense tenir en compte que 'ls mestres qu'ho diuen, son ases reciprocament, per que no saben pensar en euskar y sols ho an en castellá.

História contemporanea de la Illa de Cuba

Resum cronológico de los hechos más importantes ocurridos en esta isla, desde 1801 fins al present any 1896, per

P. GIBERT

(De l'Avisador Comercial de la Habana.)

(Continuació)

QUINTA ÉPOCA.—1879-1892

Periodo constitucional, noves intentones y propaganda autonomista.

1888.—5 de Janer: Lo periódich *El País* publica unes estadístiques penals pera demostrar que entre 'ls peninsulars de Cuba hi ha més criminalitat que entre 'ls cubans.—4 d'Abril: Se publica 'l manifest de la Esquerra del partit de la Unió Constitucional.—6 d'Abril: S'inaugura á la Habana la Cambra de Comers.—13 de Maig: Famós meeting de Uñas en lo quin se diuen pestes dels espanyols.—1 de Juny: Se publica 'l primer número del periódich *La Unió Constitucional*, continuador de *La Voz de Cuba*.—7 de Juny: Enrich Joseph Varona escriu que 'ls espanyols han portat á Cuba lo bandolerisme.—14 de Juny: Don Trinitari Ruiz Capdepon, ministre d'Ultramar.—4 d'Agost: Lo doctor Benjamí Céspedes publica un llibre afirmant la tesis de que 'ls espanyols peninsulars han importat á Cuba la prostitució y 'l vici. Dit llibre fou refutat per altre qu'escrigué l'autor del present folletó.—6 d'Agost: Vaga de tabaquers y manifest dels fabricants de tabacos.—4 de Setembre: Horrorós ciclón en la Illa, que féu moltes víctimes á Batabanó y á Sagüa.—9 d'Octubre: Doble assassinat dels esposos Suñudo en lo carrer de l'Inquisidor á la Habana.—1 de Novembre: S'escaparen del castell del Príncipe, los bandolers germans Machin.—10 de Novembre: Puja don Manel Becerra al ministeri d'Ultramar.

1889.—13 de Mars: Pren lo mando de la Illa lo general don Manel Salamanca.—Maig: Reconciliació de la dreta y de la esquerra del partit de la Unió Constitucional.—1 de Juny: Es ajusticiat á la Habana lo bandoler Victor Machin, prés feya poch.—20 d'Agost: Lo general Salamanca surt á recorrer la Illa.

1890.—Janer: Puja al Ministeri d'Ultramar lo Duch de Veraguas.—6 de Febrer: Mor lo general Salamanca, lo substituheix interinament lo general Cavada.—Mars: Pren lo mando de la Illa lo general Chinchilla.—26 de Mars: Les Corts Espanyoles votan la lley de Sufragi Universal.—15 de Maig: Lo Sr. Maura fa en les Corts un discurs de sensació sobre assumptos de Marina.—17 de Maig: Desgracia en l'ingeni d'una ferreteria de la Habana. Hi moriren molts bombers, guardies y particulars.—21 de Maig: Fóu pres á la Habana l'assassí francés Eyraud.—29 de Maig: Grans ayguats en Puentes Grandes.—5 de Juniol: Cau lo ministeri Sagasta y puja En Cánovas. Don Anton Don Fabié, Ministre d'Ultramar.—25 d'Agost: Pren lo mando de la Illa lo general don Camilo Polavieja.—Setembre: En Polavieja tran de la Illa á Maceo, Flor Crombet y altres.—9 d'Octubre: Mor lo Comte de Casa Moré, president del partit de la Unió Constitucional.—11 d'Octubre: Vaga de cotxeros á la Habana.—Novembre: Comensa á moures lo del *Movimiento Económico*.—13 de Novembre: En les afores de la Cabaña hi hagué un desaffo á espasa entre 'l capitá d'artilleria Duzouville y 'l jove sportman Albert Jorin. Resulta mort aquest darrer.—17 de Desembre: Junta del partit de la Unió Constitucional. Elegexen president al Comte de Galarza resident á Paris.

1891.—11 de Janer: En Galarza publica una circular programa de son pensament polítich, datada á Paris lo 20 de Desembre.—4 de Juniol: Comensa á regir lo tractat de reciprocitat entre Cuba y 'ls Estats Units.—2 de Setembre: Lo general Polavieja, de retorn de son viatge á Las Villas, arriba á Colon y l'arcalde don Hilari Perez y 'l primer tinent d'arcalde don Joseph Manel Montilla l'obsequiaren ab un esmorsar servit per l'intelligent fondista don Enrich Guyás.—2 d'Octubre: Horrible crim del bandoler Manel García prop de Quivican. Foren assassinats los esposos Hernández.—3 d'Octubre: Fóu fusellat á la Cabaña pel delict de complicitat ab los bandolers segrestadors don Eustasi Mendez.—23 de Novembre: *La Lucha* publica una carta contra don Ricard Galbis, Governador del Banch, acusantlo d'agiotista. Se fa responsable de la carta don Benet Cetorio. Arribá á la Habana l'arcalde municipal don Ramón Herrera y Gutierrez.—Novembre: Comensa á la Illa la recullida dels bitllets de Guerra.—25 de Novembre: Arribá á la Habana lo Comte de Galarza, president del dit partit de la Unió Constitucional.—26 de Novembre: Fóu nomenat Ministre de Ultramar don Francisco Romero Robledo.—40 de De-

zembre: Circular del President Galarza.—12 de Desembre: Lo Ministre d'Ultramar Romero Robledo suspen y aplassa la recullida de bitllets.—13 de Desembre: Lo Tribunal Suprem de Justicia, aytal com demanava lo diputat Labra, dicta un fallo absolgent al periodista Joan Gualbert Gomez, y declarant licita la propaganda separatista.—22 de Desembre: Lo Comte de Galarza renuncia 'l càrrech de President del partit de la Unió Constitucional y s'embarca cap á la Península.—31 de Desembre: Lo Marqués de Pinar del Rio se fá càrrech interinament de la Presidencia del partit, y convoca als notables pera elegir nova Directiva.

1892.—1 de Janer: Conflictu monetari á la Habana. Los detallistes no acceptan sino vendes ab or. Lo periódich *El Comercio*, orgue dels estadistes, es penyorat per la enérgica defensa que d'ells feu.—6 de Janer: Es nomenat director del *Diario de la Marina* don Ramon de Armas, en substitució de don Victoriano Otero qu'havia ocupat lo càrrech després de don Lucía Perez de Acevedo. En Romero Robledo decreta reformes crean los Governos Regionals.—10 de Janer: Questió y processament del Padre Redondo, rector del Monserrate.—26 de Janer: La Junta de Notables del partit de la Unió Constitucional acorda convocar la Assamblea l'heu de Febrer pera elegir President y Directiva. Després s'aplassá pera 'l 26 de Mars.—28 de Janer: Questió y protesta sobre la supressió del doctorat en la Universitat.—1 de Febrer: Lo Dr. Garcia, illustre metge gallego, fa miracles en la cura del vómit per medi de la Cámara Polar. Los periódichs *siboneyes* li fan lo buyt y no parlan d'ell.—4 de Febrer: La Directiva del partit Autonomista dirigeix un manifest al pays.—15 de Febrer: Apat de conciliació en lo Vedado pels prohoms del partit de la Unió Constitucional.—22 de Febrer: Famós meeting autonomista en lo teatre Tacon, ahont Govin calificá d'*auçells de pas* als espanyols peninsulars. Dit meeting fóu lo primer d'una llarga série que 's donaren en tota la Illa.—12 de Mars: Se publica lo nou projecte de recullida de bitllets.—18 de Mars: Lo general Polavieja va á Camajuaní pera revistar les forses de Voluntaris.—26 de Mars: La Assamblea del partit, elegeix President al Marqués de Apezteguia, ab una diferencia de pochos votos contra 'l Comte de la Mortera.—11 d'Abril: Circular del President del partit senyor Marqués de Apezteguia.—9 de Maig: Meeting autonomista á Colon. L'orador Gibergera parla d'«una bandera vella esparrecada y mal girbada qu'enlayran los integristes».—11 de Juny: Gran temporal d'aygua que destruhí dos ponts á Matanzas.—20 de Juny: S'embarca 'l general Polavieja. *El País*, periódich autonomista, li feu lo 18 un afectuós despidu. *La Unió Constitucional* publica una llarga llista dels bandolers castigats pel sagás y justicier general.—26 de Juny: Se dona per acabat lo *Movimiento Económico*.—Juniol: Governan la Illa lo general don Alexandre Rodriguez Arias.—30 de Juniol: Se publica lo nou Reglament de Voluntaris.—2 de Setembre: Lo periódich *El País* s'incomoda per la destitució del arcalde de Cartagena, senyor Pino (que més tart fóu cabecilla insurrecte).—14 de Setembre: Se reben noticies horribles d'una espantosa anarquia regnant á Venezuela. Los periódichs autonomistes y reformistes exposan lo plan d'un Consell Autonomích pera la Illa. Poch després arriba á la Habana Mr. Gadd, representant d'un sindicat inglés. Se celebran Juntas d'amagatotis á casa del senyor Amblard y en la direcció del Partit Autonomista. Se parla d'un emprésit hipotecari de 300 milions de duros ab garantia del plan autonomích.—12 d'Octubre: Grans festes á la Habana per la celebració del quart centenari del descubrimient d'América per Colom.—26 d'Octubre: Don Fabiá Freire, á Puerto Príncipe, fá parlar á la premsa espanyola en termes poch agradables.—8 de Desembre: Cau lo ministeri Cánovas. Puja En Sagasta al poder y al Ministeri d'Ultramar don Anton Maura.—31 de Desembre: En Maura decreta pera Cuba la reforma electoral, rebaxant la quota del cens á cinch duros anyals.

(Continuará)

Noticies

Oficials

AJUNTAMENT.—Sessió del 30 de Desembre.—(2.ª convocatoria)—Reunits quatre concejals baix la presidencia del tinent d'Arcalde senyor Carreras, prenguérense los acorts següents:

Aprobar la acta de la anterior, un compte per valor de pessetes 415'75 y la distribució de fondos pel present mes.

Concedir á don Joseph Vila y Callol lo permís sollicitat y no imposarli la multa conforme se proposava.

Vendre per llenya alguns arbres de la Devesa, ja que no ha donat resultat lo concurs celebrat.

Encarregar al senyor Ordeig que iadiqui dos perits que examinin quina de las dos proposicions presentades pera la adquisició de robes pels presos es més ventajosa.

Lo Govern ha publicat ja en la Gaceta de Madrid la aplicació immediata a Puerto Rico de la llei de reformes antillanes votades per les Corts y s'assegura que vol aplicarla també a Cuba desseguida que en son concepte hi hagi millorat la situació militar. Aquesta hi continua igual; a Pinar del Rio hi ha hagut un foch sério, però axó no obsta pera que en Weyler telegrafihí que quasi no hi quedan, insurrectes per quin motiu marxa a altres provincies ahont hi fa més falta. Tenim donchs que virtualment se dona per acabada la insurrecció en dita provincia, potser pera facilitar lo que déyem de les reformes: veurém que 'n resultarà. A Filipines, millora un xich la situació, però tampoch hi ha succehit res d'importancia, com no sia lo descubrimet de noves conspiracions. Fôu condemnat a mort y fusellat lo Dr. Rizal.

A Madrid s'ha mogut gran marejada ab la campanya empresa per alguns diaris, denunciant vicis y abusos que se suposa se cometien a Cuba en lo relatiu a la administració militar. Lo govern s'ho pren a la valenta y son molts los periódichs ja denunciats, indicantse que l'element militar tampoch vol que 's resi de l'assumpto. En Sagasta ha fet noves declaracions y El Tiempo ha publicat una carta d'En Máxim Gomez a n' En Martinez Campos que 's presta a molts séries y graves reflexions.

Axó fa que l'atmosfera política se vagi caldeiant y son molts los que anuncian un próxim cambi de politica y potser fins de ministeri.

Ahir va fer vuyt dies arribá a Gerona lo senyor don Nicoláu Salmeron y Alonso, acompanyat de varis significats republicans de la provincia y de fora d'ella. Lo diumenge al dematí estigué a Cassá de la Selva, ahont fou obsequiat pels republicans ab un dinar en quin final se pronunciaren brindis polítichs. A la tarde del mateix die, se celebrá en lo Teatre Principal de la nostra ciutat l'anunciat meeting ab gran concurrencia de gent de Gerona y de pobles de fora que vingueren expressament. Presidí don Pau Alsina; lo senyor Prats feu la presentació dels oradors forasters; lo senyor Massanet, de Figueres, digué algunes paraules de benvinguda al senyor Salmeron y acte seguit parlaren los senyors Salas Anton y Odon de Buen, fentho lo primer en catalá. Un y altre s'ocuparen principalment de la unió del republicans. Del discurs del senyor Salmeron, ab lo quin se terminá l'acte, ne parlém en altre lloch d'aquest número. Sovinte jarem los aplausos. Al vespre fou obsequiat ab una serenata y se li dedicá la funció del Teatre. En lo tren de la tarde de dilluns marxá lo senyor Salmeron a Barcelona.

—Pel die 29 de Dezembre estava convocada a Barcelona la reunió del Consell de representants de la Unió Catalanista. Procurarém enterar a nostres lectors de lo que s'hi acordá.

—Ha sigut premiat ab una medalla d'or, en l'Exposició de Chicago, don Anton Bulbena per la seva traducció del D. Quixot en llengua catalana.

—Lo Centre Gallego de la Habana ha acordat subvencionar la publicació de la Historia de Galicia, escrita pel distingit catedràtic y ferm regionalista don Manel Murguía, marit que fôu de la coneguda poetisa gallega donya Rosalia Castro.

—Nostre estimat consoci don Martí Adroher director de El Correo de Gerona ha tingut la desgracia de perdre per sempre a la més petita de ses filles. Lo acompanyém en lo sentiment.

—Disapte de la setmana passada fôu obsequiat lo senyor Bisbe ab una serenata pel coro de las Fillas de Maria. El diumenge ho fôu lo senyor Salmeron pel coro del Centre Federal. La primera fôu de caracter privat, no asistinthi altres persones que alguns convidats de la confiança del senyor Bisbe.

—Los pobles de aquesta provincia dehgen per atencions de ensenyansa unas 60 mil pessetes, de las quinas, a pesar dels esforços fets per lo Governador interi senyor Rigau, sols n'han ingressat 4000. Aixó proba com deu estar el país.

—Segons relació oficial durant lo mes de Setembre han mort a Cuba los següents soldats fills d'aquesta provincia: Albert Barris de Figueres, Joan Pons de La Bisbal, Jaume Pagés de Llansá, Jaume Roy de Banyolas, Joan Pararols de Mieras, Joan Suvell de Caldas de Malaveilla, Alfredo Pons de Figueres, Joan Palet de Montrás, Isidro Colomé de Santa Pau, Joan Montiel de Sant Gregori, Joseph Barceló de Banyolas y Carlos Rostey de l'Estartit. Acompanyém a sis families en lo sentiment.

—Se ha ordenat lo estudi del ramal de carretera que surtint de La Taulera en lo terme de Santa Cristina d'Aro, empalmi ab la carretera de Sant Feliu de Guixols a Palamós en lo vehinat nomenat Fanals.

—Segons lo «Balans Teatral Catalá de 1896» publicat en l'últim número del acreditat setmanari Lo Teatre Regional, l'any passat s'han estrenat 124 obras teatrals catalanas, 86 d'elles han sigut estrenadas als teatros y societats recreativas de Barcelona, y las 38 restants en distintas poblacions catalanas.

—Nostre estimat amic y consoci lo Rvnt. don Enrich Coll y Teixidor ha guanyat en les oposicions últimas una plassa de capellá castrense, habent sigut destinat al regiment de Wad-ras que opera a Pinar del Rio per' ahont sortirà el 25 d'aquest mes. Li desitjem una felis estada y un prompte regrés.

—Ha prés possessió de son càrrech lo nou Governador Civil de la provincia don Marian Guillem, qui arribá dimecres en lo correu de la nit. Sigui ben vingut.

—Advertim als tenelors de Gibas Vellas, ó siguin de la emisso de 1886, que tenen de presentar las láminas acompanyadas de dobles facturas contenint la numeració de menor a major en lo Banch hispano Colonial ó be en aquesta Ciutat en casa lo banquer don Narcís Ordeig comissionat de aquell Banch a fi de que si afegeix una fulla de copons. La presentació de títols pot ferse desde el die 2 de Janer, tots los dies de feyna de 10 a 12 mati y de 4 a 6 de la tarde.

—Divendres últim se celebrá en lo Centre Catalanista de Gerona, junta general ordinaria per la renovació dels càrrechs de President, Conservador, Vocal segon, Bibliotecari y Secretari primer; siguent reelegits per majoria de vots los que venian desempeñantlos. Se doná compte pel Tresorer dels balans del any que acaba de finir, resultant 6752'93 pessetas en concepte d'ingressos y 6677'98 pessetes en el de gastos. Los llibres adquirits ja per compra, ja per donatius, s'elevan a cinquanta y pico. Durant l'any 1896 lo Centre ha celebrat tres vetlladas, una conferenciá, y realitat dos excursions, havent pres part en los demés actes realitats per la Unió.

—Avans de ahir en compliment de lo previngut per la nova llei de reclutament y reemplaç del exercit, va plantarse per las cantonadas lo pregó de l'arcaldia fent a saber que se va a procedir a lo alistament per lo reemplaç d'aquest any. El dia 15 del corrent mes s'exposarán al públich per deu dies las copias d'aquell a fi de que los interessats pugín fer las reclamacions que reguin convenientes y que serán resoltas lo dia 31 del mateix mes.

—Traduhim y extractém d'una real ordre fa poch donada, las següents indicacions que poden ser útils als cassadors:

«Aus insectivoras qual cassa del esser prohibida sempre:

Cernical, Xuriguera, Falcó abellar, Falconet, Olivas, mussols, Xuclacabras, sibochs, enganya pastors, Falsías, Rocarol, Oreneta de Sant Martí, Oreneta, Oriol, Corba, cucala, Puput, Ruscarreta, Aucell aranzet, Picotella, Mallarenga xica, Estiveral, Sav, bitxech, Teixidó, Titella, Gafardeta, saltanebra, Buscareta, mosolina, mallarenga, Ull de-bou, mosquiter, Cadenera borda, Rossinyol, Capnegre, Cardenalet, reyató, Cua-blanch, Formigué y Pigot.

Aucells qual cassa pot permetres desde'l dia primer de Setembre fins a últims de Janer, ó sia acabada sa cría, puig durant aquesta deuen respectarse per esser allavors insectivoros:

Torts, pardals, pinsans, cadeneras, verdums, passarells, estiverols, alosas, calandrias, cugulladas, gaigs, grallas, merlas, grivas, estornells, ánechs y xerxets.»

—FIRAS Y FESTAS.—Firas.—Dia 3, Bañolas.—6, Amer. Festas majors.—Dia 7, Fortiá, Llers, Ordís y Rabós.

—J. LLINÁS Y C.^a—BANQUERS.—Ciudadans, 16.—Compran ab benefici cupons d'Exterior, Cubas y altres. Compran y venen valores al comptat. Reben ordres de Bolsa. Obran compte, corrents ab interés.

—CAXA D'ESTALVIS DE GERONA.—Ciudadans 16, y Llebre, 2.—Imposicions al 5 per 100 desde 10 pessetes.—Id. al 3'50 per 100 desde 1 pesseta.—S'admeten los dilluns, dijous y dissabtes de 9 a 1 y 'ts diumenges de 10 a 12.

Pera les devolucions los matexos dies y hores.—Se proporcionan gratis prospectes pera 'ls altres detalls.

SECCIÓ LITERARIA

Quènto vell

Vet' aquí, qué...

Una vegada éran pare y fill y no 's menjaren cap conill, sinó que venian de fira, ahont havian anat pera comprar un matxo que reunís las majors condicions pera lo que 'l volían destinar.

Després del regateix de costúm y d'haver fet mirar l'animal per persona entesa en lo ram de bestiar y després de asseguradas convenientment y acceptadas las qualitats d'edat, y fortaleza, va quedar feta la compra, no sens' qu' avans—com se comprén—s'hagués pagat ab moneda comptant y sonant, l'import estipulat y convingut per abduas parts interessadas.

Já l'animal en poder del nou propietari y essent aquest lo sol y exclusiu objecte pel quin havian anat pare y fill a la fira, se n'entornaren pel mateix camí que havian seguit a la anada, fent via cap a casa seva, montant lo pare dalt del matxo y 'l fill seguint derrerera, camina que caminarás per mont en-llá, quan varen trobar al cap de poch—no als tres reys—sinó uns quants homens que 's dirigian cap al poble d'hont aquells havian sortit moments avans.

—Mira 'l galiassa—varen dir dirigintse al pare—éll montat al matxo y 'l petit del xicot ab prou feyna pot seguirlo...

¡Já 's necessita tenir bon fetje!...

Sentir aquestas paraules y baixar del matxo lo pare, va ser cosa d'un instant.

Vina—va dir 'llavors al fill—puja tu, que jó tinch més cama pera seguir, mentres que ab un salt lo deixava cama assí, cama allá, sobre l'esquena de l'animal, y emprengueren novament la marxa per la carretera, y camina, que caminarás, per mont en-llá.

No hé havian fet mitja hora de camí, que també varen trobar —tampoch al pare gegantás—sinó a una colla de donas que feyan camí cap al poble 'hont hi havia fira y, al pasar per son

costal, varen sentir molt clarament que mormolavan ab veu bastant forta,—criéu fills, criéu... vagos; per que altre cosa no serà aquet bordegassot que permet que 'l pobre vell camini ab tota pena, mentres que a n' éll l'arrossega 'l matxo.

Lo fill, al sentirho, se li tornaren les galdas vermellas com las ciceras, méntres que 'l pare, mirantsel, li va dir.—Féste un xich entera que hi cabrém tots dos y no darém ocasió a mormorar. Però s'equivocàren, perque a poca distancia trovàren un' altre colla de xicots que, entre xiulets y crits los varen dir, ab veu alta—¡Apa payassos!... ¿N' hi ha més pera pujar al matxo? ¡Hi falta un bon sach de garrofas per' acabar de fé 'l pes!...

Avergonyits baxàren los dos y conveniren que pel poch tros de camí que faltava per' arribar a la vila, lo farian tot caminant sense cansarse, y camina, que caminarás, per mont en-llá.

En tres quartets, guanyaren lo camí, trovantse al peu de la vila a entrada de foch; mes, no tant foch, que la claror del día no permetés veure perfectament, que pare, fill y matxo, tots per sos peus s'encaaminavan cap a la casa payral, essent la burla del vehinat, per que—com deya tothom—se necessita haver perdut lo judici, ó ser molt curt de gambals, que havent fet una compra tant bona, per ser lo matxo molt farreny y forsut, hagin viagut de la fira pare y fill servintse de sas propias camas, potser per no allomar al animal ab lo pés com si diguéssim persona y mitja.

Ab axó haurás vist, lector, que no es possible donar gust a tothom y que, per bé que 't pensis obrar, sempre 's trobará motiu pera censurar y criticar tots los teus actes.

¿M' entens? No 'm queda, donchs, més que recordarte, que, a quènto vell, nova experiènciá.

Aquí hi ha un gós, allá hi ha un gat... ve 'l aquí 'l quènto acabat.

LLUIS MATAS Y CARRÉ

SECCIÓ RELIGIOSA

SANTS DE LA SETMANA.

Diumenge, 3.—S. Daniel diac. y Sta Genoveva vg.
Dilluns, 4.—S. Tito bisbe y cf. y Sta. Dafrosa.
Dimars, 5.—S. Telesforo papa y mr. y Sta. Emilianá vg.
Dimecres, 6.—La Adoració dels Sants Reys Gaspar, Melchor y Baltasar.
Dijous, 7.—S. Ramon de Penyafort cf. y S. Juliá.
Divendres, 8.—Sts. Teófilo diac. y Etiad mrs.
Disapte, 9.—S. Juliá mr. y sa muller Sta Basilisa vg.

QUARANTA HORES.

Avuy se troban en la Iglesia del Seminario Tridentino.

SECCIÓ COMERCIAL.

Mercat de Gerona del día 2 de Janer

Especies	Meduras.	Pesetes
Blat.	QUARTERA DE 80 LITRES.	18'50
Mestall	»	15'16
Ordi.	»	9'00
Segol.	»	60'00
Civada.	»	9'00
Besses.	»	15'00
Mill.	»	11'50
Panis.	»	9'50
Blat de moro	»	11'00
Llobins.	»	9'00
Fabes.	»	13'00
Fabó.	»	14'00
Fassols.	»	22'00
Monjetes.	»	21'50
Ous.	Dotzena.	1'30

COTISACIÓ Y CAMBIS

DIA 19 DE DEZEMBRE DE 1896

EFFECTES PÚBLICHS

Exterior.—(fi de mes)...	00'00
Id. (fi de próxim)...	74'17
Interior.—(fi de mes)...	00'00
Id. (fi de próxim)...	62'00
Amortisable...	00'00
Billets hipotecaris.—Isla de Cuba.—Emisió 1886...	88'00
» » » » » 1890...	73'65

—ACCIONS—

Banch Hispano Colonial...	00'00
F. C. de Tarragona a Barcelona y Fransa...	12'00
» » de Medina, Zamora, Orense a Vigo...	10'80
» » del Nort d' Espanya...	24'95

—OBLIGACIONS—

F. C. Almansa, Valencia y Tarragona...	79'75
» » T. B. a F.—6 per 100...	95'00
» » » » » —3 per 100...	52'75
» » » » » —no hipotecadas...	85'00
» » Medina, Zamora, Orense a Vigo.—3 per 100...	33'75

—CUPONS—

Cubas...	benefici	23'20
Per 100 Exterior...	daney	23'00
Interior y amortisable 1.º de Jener 1896...	daney	00'00

—GIROS—

Franchs.—8 dias vista...	26'25
Lliuras esterlinas.—30 dias vista...	318'75

Telegrama de la casa bancaria J. LLUIS Y C.^a—Gerona.

SECCIO D' ANUNCIS

SORTIDAS DELS TRENS

LÍNEA DE TARRAGONA Á BARCELONA Y FRANSA

De Gerona á Barcelona			De Gerona á Port-Bou		
	Mati	Tarde		Mati	Tarde
Correu.	6'48		Omnibus.	8'39	
Cárrega.	10'37		Cárrega.		12'43
Omnibus.		3	Mixte.		5'40
Rápít.		5'99	Correu.		7'35

Los trens correus y ómnibus portan cotxes de 1.ª, 2.ª y 3.ª, el de cárrega de 2.ª y el rápít de 1.ª y 2.^a

Lo tren ómnibus porta cotxes de 1.ª, 2.ª y 3.ª el de cárrega y mixte de 2.ª y 3.ª y el correu de 1.ª y 2.^a

LÍNEA DE SAN FELIU DE GUIXOLS Á GERONA

De Gerona á San Feliu			De San Feliu á Gerona		
	Mati	Tarde		Mati	Tarde
Tren de banyistes (Juriol y Agost).	5'09		Correu.	4'32	
Correu.	8'54		Mixte.	7'30	
Mixte.	11'44		Correu.		12'44
Mixte.		3'22	Mixte.		2'50
Correu.		5'35	Tren de banyistes (Juriol y Agost).		5'40

Tots los trens portan cotxes de 1.ª y 2.ª classe.

LÍNEA DE OLOT Á GERONA

De Salt (Gerona) á Amer			De Amer á Salt (Gerona)		
	Mati	Tarde		Mati	Tarde
Núm. 2.	9'10		Núm. 4.	7'40	
Núm. 4.		3	Núm. 3.		1
Núm. 6.		6	Núm. 5.		4'30

Tots los trens portan cotxes per ara de 2.ª y 3.ª classes

ORDINACIONS

- Pera Banyolas á las 9 y 11 mati (correu) y á las 2, 4 y 6 de la tarde. (Fonda del Centre y casa Jendreta)
- Pera Cassá de la Selva cada mitja hora (Pont de Pedra)
- Pera Olot á las 11 mati (correu) y á las 6 de la tarde. (Fonda del Centre)
- Pera La Bisbal á la 1 de la tarde. (Hostal de la Rossa voltas d' en Rosés)
- Pera Anglés, La Sella y Amer á las 10 mati (correu) Hostal de Miquel Boix. (Plassa del Gra)
- Pera Salt tot lo mati fins á las 6 de la tarde. (Pont de Pedra)

BANCH VITALICI DE CATALUNYA

Companyia general de segurs sobre la vida establerta á Barcelona

CAPITAL SOCIAL

10.000.000 DE PESETES

Capital suscrits fins al 31 Dezembre 1893 87,949,791'98 ptes
Actiu en idem. 15,337 928'87 »
Sinistres pagats fins á idem. 32,82 316'69 »
Reserves ó fondos de segur ó idem. 4,178 675'62 »

Les principals classes de segur son:

Vida entera.—Capital pagador á la mort del assegurat, á la seva dona, fills ó qualsevol altre persona designada anteriorment.

Misto.—Capital pagador al assegurat si viu lo die fixat; ó, immediatament d' ocórrer la seva mort, á la persona designada per ell mateix.

Terme fixo.—Capital pagador en lo die fixat sia al assegurat ó als seus hereus. En cas de mort del assegurat s' acaba lo pago de les primes.

Aquestos segurs **50** per **100** dels beneficis de la Companyia.

SEGURS DE CAPITAL APLASSAT

Segurs temporals.—Segurs de sobrevivencia

SEGURS MIXTOS A CAPITAL DOBLAT

Rentes Vitalicies.

Delegat General á n' aquesta provincia:

Joseph Coderch y Bacó, advocat.—GERONA.

MAXIM FERNANDEZ

PERRUQUER DE S. M.

Aygua Minóxima vegetal pera tenyir lo cabell. No te rival en lo món, perquè á més de sós efectes maravellosos, no taca ni perjudica la pell en lo més mínim.

Aquest assombrós y sorprenent específich, se ven en dita perruqueria.

24, RAMBLA DE LA LLIBERTAT 24,

GERONA.

Grans rebaxes al engrós.

Escolta lector; si ets vell y'l cap blanc te desfigura, t' he de dar un bon concell: si t' vols tenyir be'l cabell fesho ab aquesta tintura.

TINTURA ABISSINIA INSTANTANEA

Fili de Francisco Vilardell y Comp.^a

SALT

Molí Fariner

Sistema AUSTRO-HUNGAR y de MOLAS

Tant per l' un com per l' altre sistema se fan las moltas á preus sumament módichs.

LA PREVISIÓ ESPANYOLA

Companyia de segurs contra incendis á prima fixa

Fundada l' any 1883

Capital: 2.000.000 de Pessetas

DOMICILI SOCIAL: ORFILA, 9. SEVILLA

Sub-direcció Regional: Plassa de Bell-lloch, 4, 1.er Gerona

Sub-director Regional: D ANGEL TREMOLS Y PELL

Sinistres pagats: Rs. 3.524.286 92

LO GERONÉS

SETMANARI PORTA-VEU

DEL CENTRE CATALANISTA DE GERONA Y SA COMARCA

Redacció y Administració. Cort-Real, núm. 7, 1

PREUS DE SUSCRIPCIO.

Gerona. 1 pesseta trimestre Estranger. 1'50 pessetas trimestre
Fora. 1'25 id. id. Un número sol. 0'40 id.

PIANOS Y HARMONIUMS

—DE—

DIEGO SALAS

SE VENEN Á PLASSOS Y AL CONTAT

SE LLOGAN, RECOMPOSAN Y APINAN

Magatzems: Bell-lloch, n.º 1.—botiga

Establiment tipogràfic de Manel Llach.

Ferreria Vella, 5.—Gerona